

EDITORIAL

Ipakigbisog ang libre ug luwas nga bakuna alang sa Covid-19

Ang naulahi ug kulang kaayong suplay sa bakuna sa Covid-19 ang pinakabag-o sa daw walay katapusang kapalpakan, pagpasagad ug korapsyon sa rehimeng Duterte sa pag-atubang niini sa pandemyang Covid-19.

Halos usa ka bulan sukad nga gisugdan ang malukpanong pagbakuna sa lain-laing bahin sa kalibutan, wala pay gihimong lakang ang gubynong Duterte aron sigurohong maproteksyunan ang dakung bahin sa populasyon sa Pilipinas sa Covid-19.

Gani, walay laraw ang gubynong ni Duterte nga manguna sa ingon niining malukpanong pagpangbakuna. Sa badyet sa 2021, naggahin lamang kini og kapin duha ka porsyento (2.7%) sa gibanabanang pagagastuhon nga ₱72 bilyon aron bakunahan ang 60% sa populasyon. Pagautangon niini ang uban sa World Bank ug Asian Development Bank.

Ginaobligang niini karon ang pipila ka dagkung kapitalista nga i-"donate" ang katunga sa ilang mga gipalit nga bakuna. "Wala koy labot" matud ni Duterte sa mga lokal nga gubyer-

nong nag-iya-iya na sa pagpalit og bakuna sa mga kumpanyang parmasiyutika, apan giobligang ilakip ang nasudnong gubynong sa mga aregluhay. Siguradong maulahi usab nga makakuha og bakuna ang mga lokal nga gubynong kulang ang pondo.

Kulang kaayo ang pagapaliton alang sa libreng bakuna. Mokabat lamang sa 42 milyong dosis ang nakontratang pagapaliton sa nasudnong gubynong (Sinovac), mga LGU ug pribadong kumpanya (AstraZeneca). Bisan pa og ipang-apud-apud kini, sarang lang kini sa 21 milyon o 19% sa 110 milyong Pilipino, layo sa rekomendadong 60% nga mabakunahan. Aduna usay pipila ka milyon nga mosulod gikan sa Moderna, Novavax, Pfizer para sa mga gustong mopalit.

Mialisngaw ang korapsyon sa

pagpalit sa bakuna. Nidtung Setyembre pa nagpadayag og pagpabor si Duterte sa bakuna nga gikan sa China ug Russia. Pipila ka bulan na ang mga sekretong negosasyon. Nag-unhanay ang mga upisyal ni Duterte sa pagkuha og mga kontrata ug iya na kining gikontrol ug gitawag ang kaugalingon isip "hari sa bakuna." Gianunsyo niya bag-o lang nga selyado na ang kontrata sa pagpalit sa bakuna nga hinimo sa kumpanyang Sinovac sa China, bisan pa og dili klaro ang presyo niini o bisan kung unsa kini kaepektibo. Dakung kantidad ang gituuhang gibulsa nga kikkab ni Duterte ug sa mga upisyal sa gubynong. Naila ang Sinovac sa tibuok kalibutan sa pagpanuhol.

Matud sa anunsyo sa mga upisyal ni Duterte, pinakasayong moabot ang mga bakuna sa katapusan sa Pebrero. Apan ahya pa niini, natupukan na ang suud nga alipures ni Duterte, lakip ang mga sundalong personal niyang bantay, nga labing

gikasuko sa mga mamumuong pang-lawas nga angayan untang prayoridad nga mabakunahan. Nabalita usab ang iligal nga pagsulod sa bakuna gikan sa China para tupukan ang 100,000 ka mamumuong Chinese sa mga POGO.

Mitataw karon sa Pilipinas ug sa tibuok kalibutan kung paunsa ginakontrol sa pipila ka monopolyong kapitalista ang pagpalambo sa mga bakuna. Ginapalambo ug ginamanupaktura kini dili alang sa interes sa tibuok katawhan kundili aron maghakop og ganansya. Gipahimuslan ang pandemyang Covid-19 sa mga higanteng kumpanya sa parmasyutika nga nag-unhanay karon nga kontrolon ang dakung bahin sa merkado. Walay pagtinabangay, ug naglinilong na hinuon ug nagkumpetisyohanay ang maong mga kumpanya. Gisekreto nila ang pagtuon ug kahibalo mahitungod sa pagpapalambo sa bakuna. Gitago usab ang negosasyon sa pagpalit aron mabaligya kini sa pinakataas nga presyo.

Walay kapasidad ang Pilipinas nga magpalambo o magmanupaktura og kaugalingong bakuna o mahi-

nungdanong tambal, gawas sa *paracetamol*. Ilalum ni Duterte, labaw pang gikibhangang ang badyet alang sa panukiduki. Busa kung sa hisgutanan sa bakuna sa Covid-19, gunit sa mga monopolyong kapitalista ug langyawng gubyrno ang mga Pilipino sa liog. Kakunsabo nila ang mga lokal nga dagkung kapitalista ug mga burukrata-kapitalista sa gubyrno.

Atubangan sa pandemya sa Covid-19 nga mitakod na sa kapintunga sa milyong Pilipino, ug kapin 95 milyon sa tibuok kalibutan, ug gikamatay sa kapin 2 milyon ka tawo, subsub ang paningkamot sa lain-laing nasud nga ipatuman ang malukpanong programa sa pagbakuna. Nanguna ang mga kapitalistang nasud sama sa United Kingdom, United States, Japan, China, Canada, New Zealand, Australia, Singapore ug uban pa sa pagpalit og sobra-sobrang bakuna alang sa ilang katawhan. Bisan ang dili lambo nga nasud sama sa Cuba, India, Vietnam, Iran ug uban pa nakamugna sa ilang kaugalingong bakuna ug nakatakdang magpatuman sa libreng pag-apud-apud niini.

Ginaawhag sa Partido ang tanang Pilipino nga magpabakuna kontra sa Covid-19. Para kini sa kahimsog sa mga indibidwal ug sa tibuok katilingban. Ang malukpanong pagpabakuna sa populasyon ang usa sa yaweng lakang aron mapugngan ang pagkuyanap sa Covid-19. Kadungangan niini, kinahanglang respetuhon ang pagbuut sa mga indibidwal subay sa ilang mga tinuuhan.

Kinahanglang ipatuman sa tanang rebolusyonaryong pwersa ang malukpanong pagpasabot ug pagpataas sa kahibalo sa katawhan kalabot sa bakuna aron wagtangon ang kahadlok o sayop nga pagtoo kalabot niini. Kinahanglang tabangan ang tanan nga sabton ang kamahinungdanon sa bakuna.

Kinahanglang iduso ang paghikyad sa publiko sa mga pagtuon sa pagpalambo sa mga bakuna kontra sa Covid-19. Aron adunay lig-on nga basehan ang mga tawo sa pagpili sa bakunang gusto nilang ipatupok sa ilang lawas.

Kinahanglang ipakigbisog sa katawhang Pilipino ang libreng pagpabakuna kontra sa Covid-19. Kinahanglang iduso ang obligasyon sa estado nga sigurohong adunay libre ug luwas nga bakuna alang sa tanang gustong magpabakuna. Ibutyag ug sawayon ang kakulang sa badyet ug ang korapsyon sa mga upisyal sa gubyrno sa mga sekretong negosasyon sa pagpalit sa bakuna.

Kadungangan niini, kinahanglang padayon nga iduso ang libreng *testing* ug libreng pagpatambal sa Covid-19. Kinahanglang padayon nga iduso sa katawhan ang pagpakusog sa pangpublikong sistemang panglawas. Kinahanglang patas-an ang badyet alang sa pagpalambo sa mga pangpublikong ospital, pagempleyo sa mas daghang nars ug mamumuo sa panglawas ug pagpataas sa ilang suhulan.

Ang pagpabakuna usa ka mahinungdanong bahin sa pagkontrol sa pagkuyanap sa makatakod nga sakit. Daghang mga sakit ang nawagtang o nakontrol pinaagi niini. Usa kini sa mahinungdanong syentipikong hinagiban sa tibuok katawhan. AB

Bolyum LII Ihap 2 | Enero 21, 2021

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles.

Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 cppinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Ipakigbisog ang libre ug luwas nga bakuna alang sa Covid-19	1
Datos sa mga bakunang gamiton sa Pilipinas	3
Protesta batok sa pagbasura sa UP-DND Accord	3
<i>Economic cha-cha</i> , pagtraydor	4
Mga berdugong sundalo, giambus sa BHB	5
Helikopter sa Solcom, giisnays sa BHB	5
Kampanyang rekrutment sa Bicol	6
Suplay sa gulay, kulangan na usab	6
Sobrang pagsaka sa presyo sa karneng baboy	7
Patayng lawas sa unyonista, gihikaw sa pamilya	8
Sa mubong pagkasulti	9
Krisis sa pulitika sa ulahing adlaw ni Trump	10

Ang *Ang Bayan* ay inilalathala dalawang beses bawat buwan ng Komite Sentral ng Partido Komunista ng Pilipinas

Datos kalabot sa mga bakuna nga planong gamiton sa Pilipinas

NIADTONG ENERO 18, gibanabanang mokabat sa 42.2 milyong dosis nga bakuna ang natupok sa 51 ka nasud. Gibanabanang mokabat sa abereyds nga 2.43 milyong dosis usab ang natupok kada adlaw. Mikabat usab sa 8.33 bilyong dosis ang gipareserba na sa pinakadagkung kapitalistang nasud. Lakip ang Pilipinas sa mga nasud nga kinahanglan pang maghulat hangtud sa mosunod nga tuig aron matubag ang panginahanglan sa bakuna.

Sa kasamtangan, limitado pa ang impormasyon kalabot sa epektibidad sa mga bakuna. Sa usa ka bahin, tungod kini sa kumpetisyon ug pagsinekretohay sa monopolyong mga kumpanya sa parmasyutika. Sa pikas bahin, tungod kini sa kahinanali sa sitwasyon kung asa kinahanglan nang ipagula ang mga bakuna sa pinakasayong panahon. Sa miagi, mikabat og tulo ka tuig ang panukiduki ug pagpalambo sa bakuna ayha kini tugutang gamiton sa publiko. Ang mga bakuna batok sa Covid-19 gisalang sa *testing* sulod lamang sa halos unum ka bulan.

Matud sa tigpamaba sa rehimen niadtong Enero 18, nakapareserba na ang Pilipinas og 25 milyong dosis gikan sa Sinovac, 17 milyong dosis gikan sa AstraZeneca, 10 milyong dosis sa Moderna, ug 30 milyong dosis sa Covovax. Kadaghanan niini wala pay badyet pangpalit ug wala pa nahiba-loan kung kanus-a moabot sa Pilipinas.

Sa karon, dili moubos sa 21 ka dagkung syudad sa Pilipinas ang nagsulting maggahin og kaugalingong pondo alang sa bakuna sa ilang mga residente.

Protesta batok sa pagbasura sa UP-DND Accord

KAPIN 200 ANG nagtapok sa University of the Philippines (UP)-Diliman, Quezon City niadtong Enero 19. Gikundena nila ang unilateral nga pagtapos ni Department of National Defense (DND) Sec. Delfin Lorenzana sa kasabutang UP-DND nga nagabawal sa pagsulod sa pulis ug militar sa kampus nga walay pagtugot.

Laraw sa maong maniobra nga tugutan ang militar nga manginlabot sa UP nga kanhi nang giinitan sa rehimen. Gilapas niini ang kagawasan sa akademya ug giyatakan ang demokratikong espasyo sa unibersidad. Samtang walay estudyante ang kampus tungod sa ginapatuman nga *online learning*, gawasnon nga makasulod-gawas ang mga sundalo sa lugar. Gani, walay puangod nga misulod ang militar sa UP sa misunod nga adlaw.

Gipuntirya na usab sa alipures ni Duterte sa kongreso ang pagpabasura sa parehong kasabutang tali sa Polytechnic University of the Philippines ug DND.

Aron batukan kini, kinahanglang maisugon nga depensahan sa mga estudyante ang kampus pinaagi sa pagprotesta dinhi aron ipakita ang ilang pagsupak.

SUMBANAN:

 Kumpanya/Institusyon

 Epektibidad

 Temperatura ng imbakan

 Presyo

CoronaVac (China)

 Sinovac Life Sciences

 50.4%-91.25%

 2-8°C

 ₱680-₱1,487.5

AZD1222 (UK)

 AstraZeneca-University of Oxford

 70%

 2-8°C

 ₱305

BNT162b2 (US)

 Pfizer at BioNTech

 95%

 -70°C

 ₱1,180

mRNA-1273 (US)

 Moderna at US National Institutes of Health

 94.1%

 2-8°C

 ₱1,952-₱2,252

Sputnik V (Russia)

 Gamaleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology

 92%

 2-8°C

 ₱560

Covovax (US)

 Novavax

 2-8°C

 ₱183

NOTA: Kadaghanan sa presyo gisubay sa gipagawas sa World Health Organization ug Center for Disease Control sa US. Adunay pipila ka kalainan kini sa mga presyo nga unang migawas sa pagdungong sa Senado.

Economic cha-cha, pagtraydor taliwala sa pandemya

Subling giarangkada sa mga alipures ni Rodrigo Duterte sa Senado ug Kongreso ang pakanang *charter change* o pag-usab sa Konstitusyong 1987 pagsugod sa 2021.

Sa Ubos nga Balay-balaoranan, gisugdan na niadtong Enero 13 ang pagdungog sa komite alang sa pag-amyenda sa konstitusyon sa Resolution of Both Houses No. 2 (RBH2) sa duso ni House Speaker Lord Allan Velasco. Si Velasco ang awtor sa maong sugyot balaodnon nga gitawag og "one-line-cha-cha" o usa ka linyang *charter change*. Nahisukip dinhi ang mga pulong nga "unless otherwise provided by law" (gawas kung giabiyo sa balaod) sa mga seksyon sa Konstitusyon nga nagalimita sa langyawng pagpanag-iya sa yuta, natural nga bahandi, pangpublikong yutilidad, intitusyong pang-edukasyon, midya ug *advertising*. Kung mapalig-on ang ingon niining kausaban, mamahimong bag-ohon o tangtangan sa Kongreso sa umalabot ang maong mga probisyon sa pinaagi sa pagsumite og mga balaod kalabot niini. Target niini ang mga seksyon nga nagahisgot sa nasudnong patrimonya ug ekonomiya; edukasyon, siyensya ug teknolohiya, arte, kultura ug isports; ug mga pangkinatibukang probisyon. Nag-unang laraw niini nga ibwelo ang liberalisasyon nga mohatag og pagtugot sa mga langyaw nga 100% nga manag-iya sa yuta ug mahinungdanong negosyo nga ginareserba karon sa mga Pilipino.

Duso ni Velasco, ipatuman ang maong *cha-cha* aron kuno makabangon ang nasud gikan sa pandemya pinaagi sa pagdani sa langyawang

pamuhunan. Apan matud sa mga pagtuon, dili langyawng puhunan ang kinahanglan sa nasud kundili dakung alokasyon aron subsidyuhan ang nalugi nga mga empresa ug katawhan aron subling pasikaron ang ekonomiya.

Sobrang ganansya, ug dili pagpalambo sa ekonomiya ang laraw sa mga langyawng kapitalista sa Pilipinas. Matud sa Ibon Foundation, padayong ug nagkadaku ang misulod nga langyawng kapital sa nasud gikan pa dekada 1980 bisan og adunay mga restriksyon sa konstitusyon. Gikan sa abereyds nga \$187 milyon niadtong dekada 1980, mokabat na kini sa \$6.3 bilyon sa 2015-2019.

Gilimasan lamang sa mga langyawng kumpanya ang rekurso sa nasud ug gipahimuslan ang baratong kusog-pamuo sa mga Pilipino aron mohakop og sobrang ganansya. Wala nahimong instrumento ang langyawng kapital aron palambuan ang ekonomiya ug pauswagon kini aron makabarog sa kaugalinong tiil. Lutaw kaayo kini sa panahon sa pandemya kung asa walay katakus nga magmanupaktura sa batakang panginahanglang medikal ang nasud. Nakasandig ang mga Pilipino ug mga mamumuo niini sa suplay, pagpresyo ug kapritso sa langyawng mga kumpanya sa batakang mga kahimanang medikal ug tambal. Wala silay mahimo kundili maghulat

nga makadawat og bakuna.

Sa Senado, gibutyag ni Sen. Tito Sotto nga giistorya siya ni Duterte niadtong Nobyembre 2020 nga banhawon ang *charter change* aron sipaon ang mga progresibong partido sa Kongreso pinaagi sa pagpabasura sa sistemang *party-list* ug iduso ang mga amyenda sa mga probisyon sa ekonomiya. Aduna nay gihapag ang duha niyang alipures nga senador nga sugyot balaodnon nga magtukod og *constituent assembly* alang sa "limitadong mga amyenda" kaniadto pang Disyembre 2020.

Gimakmak sa Partido ang *economic cha-cha* ug sa pagpagawas nga dili kini susama ka dautan sa milabayng mga *cha-cha* nga nakasentro sa mga probisyon sa pulitika. Matud niini, ang deklaradong plano nga hatagan ang mga kapitalistang langyaw og katungod nga hingpit nga manag-iya sa yuta, sa natural nga bahandi ug mga negosyo katugbang sa hingpit nga langyawng pagkontrol sa ekonomiya. Sa ingon, nagtraydor si House Speaker Velasco ug ang iyang mga kakunsabo sa pag-asdang sa hingpit nga pagkolonya sa mga multinasyunal nga korporasyon sa Pilipinas, sa pakigkunsabo sa mga lokal nga kumpanya sa dagkung burgesyang kumprador.

Wala pay nakalingkod nga rehimen nga wala nagsulay nga usabon ang Konstitusyong 1987 aron tangtangan ang nahabilin nga mga proteksyon sa ekonomiya. Batakang palisiya sa sunud-sunod nga mga burukrata-kapitalistang gubyerno, nga nagsilbing ahente sa dagkung burgesya-kumprador, ang pagdani sa mas daghang langyawng pamuhunan pinaagi sa liberalisasyon.

Ulahing giduso sa mga alipures ni Duterte ang *cha-cha* sa Kongreso niadtong Disyembre 2018 sa pagpanguna ni kanhing House Speaker Gloria Macapagal-Arroyo. Wala kini mipasar sa Senado.

Mga berdugong sundalo sa Abra, giambus sa BHB

GIAMBUS SA BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Abra (Agustin Begnalen Command) ang abusado ug berdugong mga sundalo sa 24th IB ug 72nd Division Reconnaissance Company niadtong Enero 4 sa Barangay Pacgued, Malibcong, Abra. Siyam ang napatay sa opensiba lakip ang platoon lider nga si 2Lt. Zaldy D. Lapis, Jr..

Paspas ang gihimong surpresang pag-atake sa yunit sa BHB sa mga sundalo. Usa ka bulan nang nangutingkay ug naglunsad sa nakapokus nga operasyong militar sa mga komunidad ang maong yunit. Giisnaysa sa BHB ang mirespondeng helikopter nga paturagas nga nangistraping sa maong lugar. Naghulog og 23 ka bomba ang Super Tucano Bomber Plane nga miguba sa mga kalasangan ug umahan sa mag-uuma gikan Enero 5 hangtud 7.

Kaylap ang krimen sa 24th IB ug 72nd DRC sa katawhang Abreño. Lakip dinhi ang pagpamusil sa unum ka batan-on nga nangisda sa Barangay Lan-ag, Lacub niadtong Pebrero 2020. Nakaluwas ang mga biktima apan nagbunga kini og grabeng troma kanila. Usa sa mga biktima ang lider sa Sangguniang Kabataan sa barangay. Gipagawas pa sa mga sundalo nga mga myembro sa BHB ang maong mga biktima. Gawas dinhi, notoryus ang yunit sa pagpangawat ug pagpangransak sa mga balay sa sibilyan.

Gikan 2018 hangtud 2019, walay hunong ang pagpamig-ot ug pagpanghadlok sa 24th IB sa mga

myembro ug lider sa Kakailian Sakniban Tay Amin a Nagtaudan, lokal nga balangay sa Cordillera People's Alliance sa Abra.

Negros. Trese ka sundalo sa 62nd IB ang napatay human giambus sa usa ka yunit sa BHB-Central Negros niadtong Enero 10. Gipabusikaran sa mga Pulang manggugubat ang mga sundalo sa Sityo Batongbuang, Barangay Trinidad, Guihulngan, Negros Oriental.

Kapin usa ka semana na nga nanghasol ang operasyong militar sa 62nd IB sa komunidad. Ang maong opensiba sa BHB tubag sa mga atake ug pagpamig-ot sa rehimeng Duterte sa katawhang Negrense.

Gipanghimakak usab ni Ka JB Regalado, tigpamaba sa maong yunit sa BHB, ang pamahayag sa militar nga aduna pay usa ka engkwentrong nahitabo niadtong hapon sa parehong adlaw. "Usa kini ka misengkwentro tali sa pwersa sa 62nd IB ug mga CAFGU," matud pa niya.

Albay. Tulo ka mugbong armas ang nakumpiska sa BHB-Albay (Santos Binamera Command) sa

ambus niini sa 31st IB niadtong Enero 17 sa buntag sa Barangay Banquerohan, Legazpi City. Tulo ka sundalo ang napatay.

Rizal. Duha ka beses nga giambus sa BHB-Rizal ang usa ka platoon sa giusang tropa sa 80th IB ug Philippine National Police-Rizal sa Sityo Dapis, Barangay Puray, Rodriguez niadtong Enero 4. Usa ang napatay ug daghan ang samaron sa mga sundalo.

Panay. Tulo ka armadong opensiba ang gilunsad sa mga Pulang manggugubat niadtong Disyembre 2020. Duha ka beses nga giambus sa BHB-Capiz ang nagoperasyong tropa sa 12th IB sa Barangay Buri, Tapaz, Capiz niadtong Disyembre 9. Gipabusikaran usab sa BHB-Iloilo ang mobil sa pulis sa Barangay Balicuas, Tubungan, Iloilo niadtong Disyembre 16. Usa ang napatay ug walo ang samaron sa mga sundalo. AB

Helikopter sa Solcom, giisnaysa sa BHB-Mindoro

NAABOG ANG USA ka helikopter nga S70i BlackHawk sa Armed Forces of the Philippines human pabuthan sa usa ka yunit sa Bagong Hukbong Bayan-Mindoro (Lucio de Guzman Command) sa San Jose, Occidental Mindoro niadtong Enero 9.

Motugpa na unta ang maong helikopter sa Sityo Mantay, Barangay Monte Claro aron ihatod ang mga upisyal sa AFP Southern Luzon Command. Pagadumalahan sa maong mga upisyal, kauban si AFP Solcom Chief Lt. General Antonio Parlade, Jr. ang programa sa pugos nga pag-

pasurrender sa mga residente.

Napugos silang Parlade nga magbaktas na lang padulong sa kasikbit nga baryo samtang napalibutan sa mga sundalo aron makaikyas sa lugar.

Samtang usa ka helikopter nga Huey (UH-1H) sa AFP ang nahagsa sa

Sityo Nahigit, Barangay Bulonay, Impasug-ong, Bukidnon niadtong Enero 16. Sa wala pa kini nahagsa, num ka beses nga nagtuyok-tuyok ang maong helikopter nga nagmonitor sa palibot ug nagdeliber og suplay sa nagoperasyong mga sundalo sa mga utlanan sa Misamis Oriental, Agusan del Sur ug Bukidnon. Tungod niini, gimando sa Department of National Defense ang temporaryong pagpahunong sa paggamit sa mga Huey nga helikopter. AB

Kampanyang rekrutment sa Bicol

Aron ikampanya ang rekrutment sa Bagong Hukbong Bayan, nahimong yawe ang dedikasyon sa mga kagawad sa sangay sa Partido sa Baryo Higos sa Bicol.

Aron makatampo sa target nga 10 ka bag-ong sampa, gitakda sa matag kagawad sa sangay ang pag-rekomenda sa mamahimong mapapultaym, partikular gikan sa batanon. Lakip sa mga basehan ang edad, rekord sa pagkatawo, myembro sa organisasyon ug naabot nga edukasyon, mga ginikanan ug paryente ug kaandamon sa nga mahimong myembro sa hukbo.

Padayon nga pagpasabot ang gihimo sa sangay sa mga interesadong mosampa sa hukbo. Halos kada adlaw sila nga ginabisita sa ilang balay inubanan sa pakig-istorya sa ilang pamilya. Nagatabang usab sa produksyon ang sangay ug didto labaw nga ginapasabot kanila ang ugat sa ilang kalisud sa adlaw-adlaw. “Ginapasabot namo nga walay laing sulbad sa krisis kundi ang panaghiusa ug pagsukol, ug ang armadong porma niini ang pinakahusto ug haum,” matud ni Ka Mario, usa ka kagawad sa sangay.

Gawas sa mga pagtuon sulod sa mga organisasyong masa, ginahatagan usab ang mga target nga mosampa og pagtuon sa Regulasyong Militar. Ginapasabot kanila ang ka-

mahinungdanon ang tibuok-panahon nga pagserbisyo sa hukbo ug kaandamon nga madeploy asaman gipanginahanglan.

Resulta sa paningkamot sa sangay, malampuson nga nakapapultaym og pito ka manggugubat ang Baryo Higos niadtong milabayng tuig. Pipila usab ka batanon ang nagpartaym. “Aduna pa mi usa ka platun sa milisya nga tinubdan sa mga bag-ong rekrut,” dugang sa kauban.

Bisan mga Pulang manggugubat na ang ilang mga kababaryo panahon pa gihapon silang ginakumusta sa sangay. Kaabag usab ang sangay sa paghatag-atensyon sa mga panginahanglanon sa gibyaang mga pamilya.

Motibasyon usab sa mga misampa ang nakitang maayo nga pananglitan sa mga kagawad sa sangay. “Kung gusto namong magpapultaym, kinahanglan usab nga molihok mi isip pultaym sa baryo. Nahimo namong maggahin og panahon sa matag adlaw aron hatagag atensyon ang mga problema, interes ug pangihanglan sa among mga silingan,” pagtapos ni Ka Mario. **AB**

Suplay sa utan, kulangon na usab

ATUBANGAN SA PAGMAHAL sa presyo sa utan, walay plano ang Department of Agriculture nga pakusgon ang produksyon niini sa nasud. Kini mismo ang nag-anunsyo sa posibilidad nga makasinati ang nasud sa 79 ka adlaw nga paggamay sa suplay sa utan karong tuiga. Gibanabana nga mokabat sa 434,841 metriko-tonelada (MT) ang kulangon, katugbang sa konsumo sa mga Pilipino sulod sa duha ka bulan ug tunga.

Kaniadto pang milabayng tuig gireklamo sa mga mamalitay ang pagsaka sa mga presyo sa utan nga bunga sa kakulangon sa suplay. Gibanabana nga misaka sa 60% ang mga presyo sa utan sa kinatibuk-an sukad pa niadtong Nobyembre 2020. Adunay mga utan nga halos doble ang gitaas sa presyo.

Imbes nga resolbahon ang kakulangon sa lokal nga suplay, mas giuna pa sa rehimen ang pagpakusog sa produksyon sa mga produktong pang-eksport. Naggahin kini og ₱360 milyon alang sa Productivity Enhancement Project, usa ka proyekto alang sa pagpalambo sa produksyon sa pang-eksport nga mga pananum sama sa saging, kawayan, mangga ug sibuyas. Pinakadaku ang gaghin alang sa saging (₱220 milyon). Pulos mga dagkung prodyuser nga nakarehistro sa Security Exchange Commission ang mamahimong makapahimulos dinhi ug dili ang gagmayng mga mag-uuma. Sa pikas bahin, naggahin lamang kini og tig-₱3,000 nga kwarta ug ₱2,000 ayudang pagkaon sa gibanabanang 900,000 ka mag-uuma alang sa tibuok tuig o katugbang sa ₱8 kada adlaw.

Sobrang pagsaka sa presyo sa karneng baboy

Daghan ang nasuko sa padayon nga pagmahal sa presyo sa mga produktong pagkaon, ilabina sa karneng baboy nga nag-sugod sa Luzon kaniadto pang Disyembre 2020. Sa pinakahuling taho sa Department of Agriculture (DA), gibanabana nga mikabat na sa ₱380 hangtud ₱420 kada kilo ang presyo sa liempo sa Metro Manila, samtang ₱320 hangtud ₱380 usab ang kasim. Layo kaayo kini sa gitakdang *suggested retail price* sa DA nga ₱290 ug ₱260 alang sa maong mga produkto.

Gikabalak-ang moabot sa ₱400 ang abereyds nga presyo sa karneng baboy sa umalabot nga mga semana tungod sa planong paghuhunong sa pagpadala og suplay sa baboy sa Luzon gikan Visayas. Halos katugbang na kini sa inadlawan sa usa ka mamumuo.

Daku ang epekto niini sa katawhan tungod kay kini ang nag-unang karne nga ginakonsumsi sa mga Pilipino. Sa abereyds, gibanabanang mokonsumsi ang matag Pilipino og 15.6 kilo nga karneng baboy matag tuig, mas taas pa sa kalibutanong abereyds nga 14.2 kilo. Samtang nagakonsumsi usab ang matag Pilipino og 12.8 kilo nga karneng manok, ug 3.1 kilo nga karneng baka.

Tungod sa hilabihan ka mahal nga presyo sa karneng baboy, daghang Pilipino ang natukmod karon nga mokonsumsi na lang og laing produktong karne. Nag-unang hinungdan sa pagsaka sa presyo mao ang pagkunuhod sa suplay sa baboy tungod sa pagkuyanap sa pandemyang African Swine Fever (ASF) sa nasud. Ang ASF usa ka bayrus nga makatakod sa mga baboy. Wala pay bakuna alang niini. Nangamatay ang tanang baboy nga natakdan niini. Aron pugngan ang pagkuyanap, ginapatay dili lang ang mga baboy nga natakdan kundi pati usab ang mga kauban niini sa babuyan o tangkalan. Walay epekto sa tao ang ASF.

Niadto pang sayong bahin sa 2020 nahibaloan sa rehimen nga mohagba ang produksyon sa karneng baboy sa minimum nga 10%. Luyo niini,

walay hinanali nga programa ang Department of Agriculture (DA) aron sumpuon ang pandemya ug proteksyunan ang lokal nga mga prodyuser. Wala usab kini naggahin og igong pondo alang sa mga apektadong mag-uuma, ilabina sa gagmayng mga mag-uuma nga nag-alima og mga baboy sa ilang mga tugkaran.

Human ang duha ka tuig nga kadaut sa bayrus, karon pa lang nagpatuman ang DA og programa alang sa pagprodyus og mga *test kit* alang sa ASF. Mokabat sa ₱10 milyon ang gigahin alang sa produksyon niini nga nagkantidad og ₱45 kada usa. Karon pa usab kini naggahin sa kulang kaayong ₱400 milyong pondo alang sa subling pagpadaghan sa mga baboy.

Sa kasamtangan, gibanabanang kapin 431,000 ka baboy na ang gipatay sa Pilipinas sukad nga mikuyanap ang bayrus niadtong 2019. Pinakaapektado ang mga nag-alima og baboy sa Luzon, kung asa anaa na sa 4 hangtud 5 ka milyong baboy (53%-67% sa gialimahan) ang wala na napuslan. Sa milabayng mga bulan, anaa sa 200,000 ka baboy na ang gihatud sa Luzon gikan sa Visayas (Cebu) ug Mindanao (Gen. Santos City) aron hulipan ang kanihit sa suplay.

Imbes nga ipabarog ang lokal nga produksyon, gianunsyo na hinuon sa DA niadtong Enero 8 ang plano sa rehimen nga ipadayon ang ingon niining kahimtang sa pag-suplay sa karne padulong sa Luzon. Dili

niini maresolba ang kanihit sa suplay ug posibleng magresulta pa sa pagsaka sa presyo sa mga eryang tinubdan sa dagkung bolyum.

Mas grabe pa, gigamit sa ahen-sya ang kanihit sa suplay aron ibwelo ang importasyon dili lamang sa karneng baboy, apan lakip na usab sa karneng manok ug baka. Niadtong milabayng tuig, nag-import ang nasud og 895 milyong kilo nga karne, kadaghanan (45%) karneng manok. Kumpara sa 2019, misaka og 18% ang bolyum sa giangkat nga manok sa 2020. Misaka usab ang sa karneng baka (45%) ug karneng kabaw (10%). Kadaghan sa *imported* nga karne ang ginagamit sa pagprodyus sa mga giprosesong produktong karne sama sa delata, *hotdog*, *corned beef* ug uban pa nga mitaas ang *demand* sa panahon sa pandemya. Pinakadakung bahin sa mga giimport naggikan sa US.

Sama sa nangagi, dugang importasyon ang tubag sa DA sa kanihit sa suplay sa karneng baboy. Plano niining triplehon ang iimport nga karneng baboy sa 2021, luyo sa grabe ka mahal nga presyo niini sa pangkalibutang merkado.

Nagpasidaan na usab ang mga mangingisda ug mga negosyante sa manukan sa posibleng pagsaka sa presyo sa ilang mga produkto tungod sa pagpaling karon sa mga konsyumer sa isda ug karneng manok.

Patayng lawas sa unyonista, gihikaw sa pamilya

MIKABAT SA KAPIN tulo ka semana ayha gihatag sa pamilya ang patayng lawas ni Vilma Salabao, unyonistang lakip sa gimasaker sa pulis ug mga ginsakpan sa 2nd ID sa usa ka manggahan sa Sityo Malalim, Barangay San Jose, Baras, Rizal niadtong Disyembre 17, 2020.

Lakip usab sa mga biktima sa maong masaker silang Carlito Zonio, bininlan ug nangulong upisyal sa seguridad sa manggahan; manag-ig-agaw nga silang Jonathan ug Niño Alberga, mga gwardya; ug si Wesley Obmerga. Adunay tuberculosis ug sakit sa kidni si Obmerga, samtang adunay kanser si Salabao. Giila ang mga biktima isip Baras 5.

Sa imbestigasyon sa Karapatan-Southern Tagalog, adunay mga ti-mailhan sa grabeng tortyur ang mga patayng lawas sa mga biktima.

Human ang mangilngig nga krimen, nagtanum og mga ebidensyang pusil ug eksklusibo ang mga pasista aron pagawasong mga myembro sila sa Bagong Hukbong Bayan (BHB). Unang gibalita sa 2nd ID sa pagpangulo ni Lt. Gen. Antonio Parlade, Jr. nga mga kolektor kuno sa rebolusyonaryong buhis ang mga biktima, ug napatay dihang misukol. Human ang pipila ka semana, gisulti usab ni Sec. Eduardo Año sa Department of Local and Interior Government nga mga partisano kuno ang mga biktima.

Pagpamatay. Gipatay sa Philippine National Police (PNP)-Camarines Sur si Aldren Lagdaan Enriquez, aktibong myembro sa Camarines Sur People's Organization nga gipasanginlang myembro sa BHB niadtong Enero 6 sa Barangay Sagrada, Iriga City. Gisulod sa 30 ka pulis ang iyang balay ug walay kaluoy siyang gipusil atubangan sa iyang duha ka batang anak.

Gipatay usab sa PNP-Region 5 si Eddie Barcoma Belludo sa Sityo Camenorial, Barangay Banquerohan, Legazpi City niadtong Enero 11. Giakusahan siyang myembro sa hukbong bayan ug gitamnan og ebidensyang pusil ug eksklusibo.

Pagpamig-ot. Gipasakahan sa gama-gamang kasong pagpatay si Windel Bolinget, lider sa Cordillera Peoples Alliance (CPA) subay sa pasangil sa usa ka pulis sa Tagum City, Davao Del Norte. Giakusahan siya ug ang siyam pang indibidwal sa pagpatay kang Garito Tiklonay Malibato, myembro sa grupong Lumad nga Karadyawan, niadtong Marso 2018. Gipatay si Malibato sa paramilitar nga Alamara.

Iligal nga pag-aresto. Giaresto silang Ruel Custodio ug Ruben Estocado, parehong mag-uuma sa kalubihan nga myembro sa Coco Levy Funds Ibalik Sa Amin, sa giusang pwersa sa mga pulis ug sundalo sa 201st IBde sa Barangay Zone 3, Poblacion, Atimonan, Quezon niadtong Disyembre 26. Giakusahan silang mga myembro sa BHB ug gitamnan og mga pusil ug eksklusibo. Wala sila gitugutang maduaw sa ilang mga pamilya.

Pagdagit. Wala pa gihapon gipakita ang mag-uumang si Anselma Garde, 31, sukad nga gidagit siya sa 62nd IB niadtong Enero 17 sa Sityo Batong-Buang, Barangay Trinidad, Guihulngan City, Negros Oriental.

Sa parehong adlaw, gikanyon ug gibomba sa militar ang bukirong bahin sa mga barangay sa Sandayao, Trinidad, Binobohan, Imelda ug Tacpao sa parehong lungsod. Nagresulta kini sa pagbakwit sa 100 ka pamilya.

Panay. Niadtong Enero 7, pugos nga gipabalik ni Meyor Roberto Palomar sa Tapaz, Capiz ang 500 ka pamilyang Tumandok nga nagbakwit human giaresto ug gipatay sa mga pulis ang ilang mga lider niadtong Disyembre 30, 2020. Sa inisyal nga taho mikabat na sa 300 ang pugos nga gipasurrender sa AFP sa Tapaz.

Caloocan City. Gatasan ka mga residente sa Caloocan ang miangal human mag-anunsyo ang DSWD nga kanselado ang proseso sa beripikasyon sa ikaduhang pagpanghatag sa Social Amelioration Program sa lugar niadtong Enero 13. Gireklamo usab nila ang *online* nga sistema sa pagrehistro sa DSWD nga Starpay tungod kay daghan kaayo kinig ginapangayo nga rekisito ug walay klaro kung unsaon pagkuha ang ayuda.

Navotas. Aron hatagag dalan ang proyektong reklamasyon sa San Miguel sa Tanza, Navotas, 30 ka pamilyang mangingisda ang gipalayas niadtong Enero 15 sa mga ginsakpan sa San Miguel Corporation tungod kay magsugod na ang konstruksyon sa lugar. Reklamo sa mga residente, ginabaha ug delikado ang lugar sa ilang relokasyon. Gibawalan usab sila nga mangisda sa dagat.

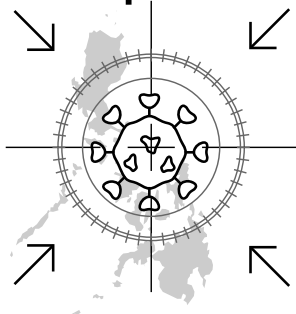
Negros. Kapin 7,000 ka pamilya ang apektado sa duha ka magkasunod nga kalit nga pagbaha sa mga lungsod sa Talisay, Silay, Victorias ug EB Magalona sa Negros Occidental niadtong Enero 1 ug Enero 9. Mikabat sa ₱16.5 milyon ang kantidad sa naguba nga kabtangan ug panginabuhian.

Cebu City. Nagdeploy ang militar og mga tangke ug mga sundalo sa mga barangay sa Pasil, Sawang Calero, Suba ug Ermita sa Cebu City niadtong Enero 15. Kahadlok ug kabalaka ang gibunga sa daw *martial law* sa lugar. Tulo ka adlaw nga mipundo ang mga sundalo dinhi.

AB

Bag-ong baryant, nakit-an na sa Pilipinas

nagpositibo ang usa ka lalaking nag-edad og 29 nga gikan sa Quezon City niadtong Enero 13. Niadto siya sa U.A.E naidtong Disyembre 27, 2020 ug mibalik sa Pilipinas niadtong Enero 7.

2.8%

lamang sa GDP ang **gigahin** sa rehimeng Durterte aron **subling pasikaron ang ekonomiya.**

Hilabihan kini ka gamay ug halos walay kalainan sa milabayng mga tuig sa wala pa ang pandemya. Kulang kaayo kini kumpara sa mga pondo nga gigahin sa ubang mga nasud sa Asia.

Gikan: Ibon Foundation

gamay ug gihikaw nga alawans

pangkomunikasyon sa mga magtutudlo sa *blended learning*.

₱300/ bulan

* o dugang nga ₱55 nga balayrunon sa nagakonsumo og 200 Kwh.

planong
dugang
singil sa

karong Enero, inubanan sa hulgang putlan sa serbisyo ang tanang dili makabayad sa ilang mga balayrunon sukad Marso.

\$13.36B

o mikabat na sa ₱641.28 bilyon

(sa bayloay nga
\$1=₱48)

ang **giutang** sa rehimen **alang kuno** sa **pagtubag** sa **pandemya**. Walay impormasyon kung asa ug paunsa kini gamiton, gawas sa **₱70 bilyon** nga **gigahin sa pagpalit kuno sa bakuna.**

namatay gikan sa Enero hangtud Oktubre 2020 tungod sa mga sakit na **walay kalambigitan** sa Covid-19.

Gikan: Phillipine Statistics Authority

438,809

\$6.79 bilyon

balor sa bahandi ni **Manny Villar,**

ang **nag-inusarang Pilipino** nga nalakip sa listahan sa **500 pinakabilyunaryo sa tibuok kalibutan.**

Ika-375 siya sa listahan samtang ika-1 ang negosyanteng si Elon Musk (balor: \$197 bilyon).

Gikan: Bloomberg Billionaires Index

₱8.8 bilyon

ang mahimong minimum nga kita matag tuig ni Ramon Ang sa pag-abli sa

sa pagsugod sa pagsingil og ₱110 gikan Pebrero 1 gikan sa **110,000** ka **motorista** nga mosulod-gawas dinhi. Buot ipasabot, **5 ka tuig bawi na ang iyang puhunan.**

Pagtataw sa krisis sa pulitika sa ulahing mga adlaw ni Trump

Sa ikaduhang higayon, gi-*impeach* si President Donald Trump sa US sa botohan sa Kongreso niadtong Enero 12, walo ka adlaw ayha siya gipulihan ni Joseph Biden sa White House. Si Trump ang pinakaunang presidente sa US nga duha ka beses na-*impeach*.

Nag-unang unod sa kasong *impeachment* batok kang Trump ang *incitement to insurrection* o pagpanghulhog og insureksyon. Sigon kini sa pipila ka semana na niyang pagpakaylap og mga bakak kalabot sa eleksyon sa Nobyembre 2020 ug sa iyang pamahayag sa usa ka rali niadtong Enero 6 nga nagresulta sa mga “bangis, magun-ubon ug pagpanghulhog nga batukan ang estado o awtoridad).” Ginapunting dinhi ang pakyas nga pag-atake sa mga grupong maki-Trump sa nakalingkod nga Kongreso sa US kung asa lima ang napatay ug daghan ang nasamdan.

Gawas sa nahisgutan nga pamahayag, unod usab sa *impeachment* ang pagsulay ni Trump nga baliktaron ang resulta sa lokal nga eleksyon sa Georgia. Una nang gipasakahan og *impeachment* si Trump niadtong Disyembre 2019, apan giabswelto siya sa Senado niadtong Enero 2020.

Ang *impeachment* mipungkay tungod sa krisis sa pulitika ug ekonomiya sa US nga nagkinaiya sa usa sa pinakagrabeng krisis sa panglawas, paggrabe sa krisis sa panginabuhian sa katawhang Amerikano ug paggrabe sa ilang disgusto sa kontra-imigrante, rasista ug pasintang administrasyon ni Trump.

Pag-atake sa Capitol Hill

Niadtong Enero 6, giatake sa kapin 2,000 ka tigsuporta ni Trump ang seremonyal nga pag-ihap sa mga boto nga ginapahigayon sa mga kongresista ug senador sa Capitol Hill (tawag sa mga bilding kung asa ginalunsad ang mga sesyon sa Taas ug Ubos nga Katiguman sa Kongreso sa US). Ang pag-ihap sa boto ang ulahing lakang aron madeklara nang midaug si Joseph Biden isip presidente sa US.

Kulminasyon ang pag-atake sa Kongreso sa kapin duha ka bulan nga dili pagdawat ni Trump sa iyang pagkapildi sa eleksyon. Pasubli-subli ang iyang walay basehan nga deklarasyon nga “landslide” ang iyang pagkadaug bisan og layo kaayo ang nahimong resulta sa piniliay. Labaw si Biden kaniya og 7 milyong boto sa kinatibuk-ang eleksyon. Layo usab ang pagkadaug ni Biden sa botong elektoral—306 sa iyang 232.

Pipila ka oras ayha nila sudlon ang Kongreso, gihulhogan ni Trump ang iyang mga tigsuporta nga “magmartsa padulong sa Kongreso” aron “ihunong ang pagpanlimbong” sa eleksyon. Pipila kanila ang armado ug nagplano nga “dakpon” ang maabtan nilang gipanganlan ni Trump nga mga “traydor sa demokrasya.”

Sulod sa Kongreso, 100 ka kongresista ug 13 ka senador ang nagplano nga kwestyunon ang mga resulta sa boto. Giimbestigahan karon sa US ang nahimong papel sa mga kapartido ni Trump nga senador ug kongresista sa planado nga pag-atake.

Palagputon sa unsamang pamaagi

Gipadayon ang pag-*impeach* kang Trump sa Kongreso human mibalibad si Vice President Pence nga tangtangan siya sa pwesto gamit ang Amendment 25 sa Konstitusyong US. Ginatugutan sa maong probisyon nga tangtangan sa mga myembro sa gabinete ang nakalingkod nga presidente, sa tabang sa Kongreso, ug pulihan siya sa iyang bise.

Matud sa mga Democrat, mahinungdanong ma-*impeach* si Trump aron magsilbi kining pananglitan alang sa mosunod nga mga kaso ug aron bawalan siyang modagan sa 2024 sa unsamang pwesto sa guberno. Ginadebatehan pa kung pagatatalon ba ang kaso batok kang Trump sa bag-ong molingkod nga senado.

Sa katapusan sa iyang termino, isa-isa nang midistansya ang mga upisyal, negosyante ug uba pang mga kapartido ni Trump sa iyang administrasyon. Daghan nang myembro sa iyang gabinete ang nagluwat sa pwesto.

Daghan nang mga kumpanya ang miatras sa ilang mga donasyon sa partidong Republican. Ayha pa niini, gipapha na sa mga higanteng kumpanyang *social media* (Facebook, Twitter ug Instagram) ang mga account ni Trump nga dugay na niyang ginagamit aron sulsulan ang iyang mga tigsuporta ug magpakaylap og disimpormasyon.

Niadtong buntag sa Enero 20, kaadlawon sa Pilipinas, nanumpa na isip ika-46 nga presidente sa US si Biden, ug nahuman na ang paghari ni Trump.

